

22.09.2022

Урок №7

Тема уроку: Слова власне українські й запозичені. Випрадані й небажані запозичення.

Мета уроку:

- навчальна: дати відомості про лексику української мови з точки зору її походження; удосконалити вміння гімназистів визначати групи слів за значенням, правильно вживати їх у мові;
- розвиваюча: розвивати культуру усного і писемного мовлення, формувати навички роботи із довідковою літературою, збагачувати словниковий запас гімназистів з метою формування ключових компетентностей;
- виховна: виховувати патріотизм, любов та повагу до рідної мови.

Матеріали до уроку:

Я славлю спільність мов
Я славлю їх одмінність,
Основу всіх основ –
Правічну їх родинність.
Це ж – зоряний вінок,
Братерська непоборність,
І в кожній з мов – зірок –
Чарівна неповторність.

І. Муратов

1. Дайте письмові відповіді на питання?

- Що таке лексикологія?
- Що вивчає лексикологія?
- На які групи за походженням поділяється лексика української мови?
- Які слова належать до власне української лексики? Наведіть приклад.

— Які слова називають запозиченими? Наведіть приклад.

— За якими ознаками розпізнаються слова іншомовного походження?

— За яким джерелом можна безпомилково визначити походження того чи іншого слова.

Кола Вена

ШУсвідомлення здобутих знань у процесі практичні роботи, удосконалення загальнопізнавальних умінь з теми.

2. До поданих іншомовних слів дібрати українські відповідники. Записати в зошити.

I група (дібрати український відповідник)	II груп (дібрати запозичений відповідник)	III група (встановити відповідність)
Аеропорт –	Оплески –	Фікція складанка
Вокзал –	Відхилення -	Кавер вигадка
Процент –	Важливий –	Пазли переспів
Карта –	Доказ –	Пароль мірило
Фото –	Життєпис –	Вау посміхайчик
Фонтан –	Доба –	Смайл нагорода
Прогрес –	Лаштунки –	Пейзаж ключ
Тротуар –	Управління–	Критерій наодинці

Журнал –	Провал ,невдача –	Премія	краєвид
Фактор –	Тло –	Тет–а- тет	ого

3. Робота зі словником. Переписати.

Записати іншомовні слова та пояснити їх значення.

Абазур(ч. фр. 1. Дашок, ковпак різної форми на дощі; 2. Вікно прорізане навскіс; 3. Щит на вікнах у в'язницях, що пропускає світло тільки згори)

Абсолютний(лат. 1. Цілковитий, повний, безумовний, необмежений, безвідносний; 2. Абсолютний нуль – найнижча можлива температура; 3. Абсолютна висота – висота точки земної поверхні над рівнем моря)

Авіатор(чол. фр. 1. Пілот, льотчик, літун; 2. Спеціаліст, який займається польотами)

Дезертир(фр., від лат. 1. Зрадник, утікач, той, хто залишає військо без дозволу; 2. Особа, яка уникає певної роботи, ухиляється від обов'язків)

Жирафа(франц. 1. Рій жуїних парнокопитних ссавців; 2. Сузір'я Північної півкулі зоряного неба)

Камбала(жін.. фін. 1. Морська плоска риба з очима на одному боці голови, однобічка, одноочка, полурибка, глось)

Макулатура(лат. 1. Папір або картон, зіпсований в поліграфічному виробництві, обрізки, старі газети, книги тощо, які використовують для технічних потреб або для переробки на паперових фабриках)

Татуювання(франц. 1. нанесення зображення (візерунку) наколюванням його людині на шкіру)

Чемпіон(англ. 1. Переможець чемпіонату; в ширшому розумінні – переможець у будь – якому спортивному змаганні на першість4 першун)

Яхта (голл. 1. Вітрильне, моторне або вітрильно- моторне спортивне чи туристичне судно).

4. Виписати з них запозичені й власне українські слова у відповідні колонки.

Запозичена лексика	Власне українська лексика

--	--

Речення

1. Нектони й до сьогоднішнього дня привертають увагу вчених усього світу (З підручника). 2. Дарма, що наука на кафедрах тоді кульгала або дрімала (І. Нечуй – Левицький). 3. Гречні кавалери хвацько підхоплювали довгі шлейфи папій і з побожною шанобливістю несли їх за ними. У другому ятері було дві щуки і три лини (М. Стельмах). 4. Ми розрішаємо гріхи Святою буллою сією (Т. Шевченко). 5. Несамовито загарчав гаспид (М. Вовчок). 6. Я сама не дуже експансивна, - се, здається, вдача всієї нашої родини (Л. Українка).

Слово викладача

Ми – українці. Живемо у вільній і незалежній державі – Україні. Розмовляємо рідною державною мовою. А мова у нас красива і багата, мелодійна і щира, як душа і пісня нашого народу. Сучасна українська мова має близько 256 тисяч слів.

- За лексичним запасом найбільш близькою до української мови є білоруська – 84% спільної лексики, далі йдуть польська і сербська (70% і 68% відповідно) і лише потім – російська (62%).
- В українській мові, на відміну від решти східнослов'янських мов, іменник має 7 відмінків, один з яких – кличний.
- 448 р. візантійський історик Пріск Панійський, перебуваючи в таборі гунського володаря Аттіли на території сучасної України, записав слова "мед" і "страва". Це була перша згадка українських слів.
- В українській мові найбільша кількість слів починається на літеру "П". Найменш уживаною літерою українського алфавіту є літера "Ф".
- В українській мові безліч синонімів. Наприклад, слово "горизонт" має 12 синонімів: обрій, небозвід, небосхил, крайнебо, круговид, кругозір, кругогляд, виднокруг, видноколо, виднокрай, небокрай, овид.
- Назви всіх дитинчат тварин є іменниками середнього роду: теля, котеня, жабеня.
- Українська мова багата на зменшувальні форми. Зменшувальну форму має навіть слово "вороги" – "вороженьки". Ще однією особливістю української

мови є діалекти. Тож пропоную зараз виконати завдання, яка підтверджують унікальність нашої мови.

5. Робота з художнім текстом

З уривку «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського виписати діалектні слова. Котивсь зеленими *царинками*, маленький і білий, наче банька кульбаби, безстрашно забрався у темний ліс, де *гаджуги* кивали над ним галузками, як ведмідь лабами...Іван знав, що на світі панує нечиста сила, що арідник (злий дух) править усім; що в лісах повно лісовиків, які пасуть там свою *маржинку*: оленів, зайців і серн; що там блукає веселий чугайстир, який зараз просить стрічного в танець та роздирає нявки; що живе в лісі голос сокири. Вище, по безводних далеких *недях* нявки розводять свої безконечні танки, а по скелях ховається щезник...Кучерява зелень *гогозів і афин* запустила своє коріння у глибіню моху, а зверху сипнула росою червоних та синіх ягід... Сонце наляло злотом глибоку долину, зазеленило трави, десь курився синій димок од *ватри*... Вдома, в родині, Іван часто був відкомнеспокою і горя. За його пам'яті вже двічі коло їх хати трембітала *трембіта* оповіщаючи горам і долам про смерть: раз, коли брата Олексу роздушило дерево в лісі...Сідлались коні, і *суточками* зеленим верхом ішов пишній похід та закосичував плай гейби червоним маком...

Домашнє завдання

Диференційоване завдання:1 – виписати 10 слів іншомовного походження та пояснити їх значення;2 – написати міні – твір, використовуючи слова іншомовного походження.

**Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту
y.levchuk2976@gmail.com**

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.